

KMP.570.20.2015.JJ

Raport
przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Pomieszczeń dla Osób
Zatrzymanych lub Doprowadzonych w Celu Wytrzeźwienia Komendy Powiatowej
Policji w Brzegu
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* (dalej OPCAT), przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 6 października 2015 r. do Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych lub Doprowadzonych w Celu Wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Brzegu przy ul. Robotniczej 10 (dalej: PdOZ lub izba) udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej: KMP): dr Marcin Mazur – zastępca Dyrektora Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (prawnik), Przemysław Kazimirski (prawnik), Małgorzata Molak (pedagog resocjalizacyjny) oraz dr Justyna Józwiak (socjolog, politolog w zakresie resocjalizacji).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania izby przedstawionej przez: insp. Arkadiusza Biedę – Komendanta KPP w Brzegu, podinsp. Adama Bieleckiego – zastępcę Komendanta oraz podkom. Michała Romana – Naczelnika Wydziału Prewencji;

- oglądzie wszystkich pomieszczeń izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- przeprowadzeniu rozmowy indywidualnej z zatrzymanym;
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: książką wizyt lekarskich, skargami osób zatrzymanych, książką ewidencji osób umieszczonych w PdOZ, książką przebiegu służby, książką nadzoru i kontroli służby w PdOZ, wybranymi protokołami zatrzymań, kwitami depozytowymi.

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali Komendanta KPP w Brzegu, jego zastępcę oraz Naczelnika Wydziału Prewencji o ustaleniach poczynionych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji analizie poddano dokumentację związaną z funkcjonowaniem izby.

2. Legalność pobytu

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Pojemność PdOZ wynosi 13 miejsc. W trakcie wizytacji w izbie przebywał 1 mężczyzna zatrzymany w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa. Przedstawiciel KMP przeprowadził z nim indywidualną rozmowę.

Z przekazanych wizytującym informacji wynika, iż w 2014 r. w PdOZ umieszczono 1101 osób, w tym: podejrzanych o popełnienie przestępstwa – 455 osób, na polecenie sądu lub prokuratora – 189 osób, zatrzymanych prewencyjnie – 63 osoby, doprowadzonych w celu wytrzeźwienia – 393 osoby oraz 1 cudzoziemca w celu wydalenia. Natomiast od początku 2015 r. do dnia wizytacji w PdOZ umieszczono 637 osób, w tym: podejrzanych o popełnienie przestępstwa – 217 osób, na polecenie sądu lub prokuratora – 120 osób, doprowadzonych w celu wytrzeźwienia – 299 osób, podejrzany o popełnienie wykroczenia – 1 osoba.

W żadnym z losowo wybranych protokołów zatrzymania, które zostały poddane analizie, przedstawiciele KMP nie stwierdzili treści budzących wątpliwości w zakresie zasadności pobytu danej osoby w PdOZ.

W protokole zatrzymania p. (*dane osobowe usunięto*) (przebywającego w PdOZ w dniu wizytacji, data przyjęcia 5.10.2015 r. godz. 19.40) brakowało informacji o zawiadomieniu prokuratora na mocy art. 244 § 4 Kodeksu postępowania karnego (Dz.U.

z 1997 r. Nr 89, poz. 555, ze zm). Wskazany wyżej zatrzymany nie posiadał przy sobie pouczenia o uprawnieniach zatrzymanego w postępowaniu karnym, nie otrzymał również kopii protokołu zatrzymania.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Wnioski z rozmowy z osadzonym w izbie wskazują, iż funkcjonariusze policji pełniący służbę w PdOZ dobrze się do niego odnosili.

W izbie funkcjonuje praktyka przeprowadzania sprawdzenia szczegółowego osób umieszczanych w PdOZ mającego *de facto* charakter kontroli osobistych. Przeprowadza je funkcjonariusz tej samej płci, co osoba osadzona, w niemonitorowanym miejscu (na korytarzu przed pokojem profosa).

W tym miejscu przedstawiciele KMP zaznaczają, iż regulacja prawna kontroli osobistej stanowi problem systemowy. Zagadnienie niedostatecznej regulacji prawnej przeprowadzania kontroli osobistych stał się przedmiotem wystąpienia generalnego Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 22 grudnia 2014 r. skierowanego do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich podkreślił, że czynność taka ingeruje w chronione przez art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 Nr 78, poz. 483 ze zm., dalej: Konstytucja RP) prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca prawa i wolności obywatela, może być ustanowiona tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. W ocenie RPO Policja powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli celem odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej, z punktu widzenia standardu konstytucyjnego, podstawy prawnej. Należy wskazać, iż w odpowiedzi z dnia 2 kwietnia 2015 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych podzielił pogląd Rzecznika wskazując, iż czynność sprawdzenia szczegółowego winna być uregulowana w ustawie. Dodatkowo, w kolejnym piśmie z dnia 12 sierpnia 2015 r. wskazał, że trwają obecnie prace nad *projektem założeń do projektu ustawy o Policji* mające na celu między

innymi uregulowanie na poziomie ustawy dokonywania wspomnianych wyżej kontroli. Sprawa ta jest w dalszym ciągu monitorowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

Po zakończeniu wizytacji przedstawiciele KMP zapoznali się z wybranymi nagraniami z monitoringu PdOZ. Przedmiot analizy stanowił sposób postępowania z osobami zatrzymanymi przyjmowanymi do izby oraz przeprowadzanie kontroli zachowania osób umieszczonych w PdOZ. Wizytujący nie mają zastrzeżeń co do pierwszego punktu. W odniesieniu do drugiego, analiza nagrań wskazuje jednoznacznie na brak wykonywania przez funkcjonariuszy obowiązku, o którym mowa w § 12 ust. 3 zarządzenia Komendanta Głównego Policji nr 130 z dnia 7 sierpnia 2012 r. w *sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (Dz. U. KGP z 2012 r. poz. 42, ze zm.) [dalej: zarządzenie]. Zgodnie z zarządzeniem kontrola zachowania osób umieszczonych w pomieszczeniu, przez wizjer drzwi pokoju, odbywa się nie rzadziej niż co 60 minut, a w stosunku do osoby wymagającej szczególnego nadzoru - nie rzadziej niż co 30 minut (w przypadku, gdy PdOZ jest wyposażony w system całodobowego monitoringu). Tymczasem w ciągu dyżuru nocnego w dniu 19.09.2015 r. pomiędzy godzinami 1.00-7.00 kontrola zachowania zatrzymanych miała miejsce tylko 2 razy (o godzinie 4.03 oraz 7.00). Natomiast analiza nagrań z dyżuru nocnego z 23/24.09.2015 r. wykazała, że pomiędzy godzinami 23.00-7.00 kontrola zachowania zatrzymanych miała miejsce w następujących godzinach: 23.46, 0.30, 1.26, 1.59, 6.52. Można przypuszczać, że w większości przypadku kontrola dokonywana była jedynie za pomocą podglądu obrazu z monitoringu.

Przedstawiciele KMP podkreślają, że przyjmując osobę zatrzymaną do PdOZ funkcjonariusze biorą na siebie pełną odpowiedzialność za jej życie i zdrowie, które nie może być gorsze po zwolnieniu, aniżeli w trakcie jej zatrzymania. Mając na uwadze fakt, że do izby przyjmowane są także osoby nietrzeźwe, sprawowanie kontroli ich zachowania jedynie za pomocą monitoringu, uznać należy za niewystarczające.

W 2014 r. nie było prowadzonych postępowań dyscyplinarnych w związku z pełnieniem służby w PdOZ KPP w Brzegu, jednakże były prowadzone czynności wyjaśniające (na podstawie art. 134i ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. *o Policji*, Dz. U. z 2015 r., poz. 355, z późn. zm.). W tych dwóch przypadkach nie stwierdzono, aby policjanci naruszyli dyscyplinę służbową oraz obowiązujące przepisy i nie wszczynano postępowania dyscyplinarnego. Przeprowadzono jednak czynności wyjaśniające w przypadku 2 mężczyzn, którzy zostali zatrzymani podczas interwencji domowej i osadzeni do wytrzeźwienia.

Zarzucali oni policjantom naruszenie nietykalności cielesnej. Czynności sprawdzające prowadziła w obu przypadkach Prokuratura Rejonowa w Brzegu. Zarzuty kierowane wobec policjantów nie znalazły potwierdzenia. Jednakże stwierdzono naruszenie dyscypliny służbowej. W jednym przypadku dotyczyła ona wpisu do książki przebiegu służby godziny kontroli cel, gdzie wg zapisu monitoringu policjant nie dokonywał takiej czynności. Powyższe naruszenie dyscypliny służbowej uznano za czyn mniejszej wagi i nie wszczynano postępowania dyscyplinarnego, a postępowanie wyjaśniające zakończono udokumentowaną rozmową dyscyplinującą i włączeniem do akt osobowych policjanta na okres roku. Należy w tym miejscu podkreślić, że analiza losowo wybranych nagrań z monitoringu, dokonana przez pracownika KMP już po zakończeniu wizytacji, wykazała, że problem sprawowania niedostatecznej kontroli zachowania osób zatrzymanych pozostaje nadal nierozwiązany.

W drugim przypadku naruszenie dyscypliny służbowej policjanta polegało na niepowiadomieniu o wydarzeniu w PdOZ dyżurnego na stanowisku kierowania, który nie wezwał lekarza na prośbę zatrzymanego, pomimo własnego spostrzeżenia i zapisu w książce pełnienia służby. Powyższe naruszenie dyscypliny służbowej również uznano za czyn mniejszej wagi i nie wszczęto postępowania dyscyplinarnego. Sprawa została zakończona rozmową dyscyplinującą udokumentowaną notatką, którą włączono do akt osobowych policjanta na okres roku.

W okresie od początku 2014 r do dnia przeprowadzania wizytacji miały miejsce 2 wydarzenia, które ostatecznie nie zostały zakwalifikowane jako wydarzenia nadzwyczajne. Pierwsze z nich polegało na uderzaniu zatrzymanego dłonią w blat stołu w wyniku czego doszło do obrażeń. Jak wynika z raportu sporządzonego na okoliczność powyższego zdarzenia, wezwano pogotowie, które zaopatrzyło rany zatrzymanego. Z kolei w drugim przypadku zatrzymany zachowywał się agresywnie w celi, wyzywał policjanta, był mocno pobudzony, wykonywał nerwowe ruchy, głośno krzycząc domagał się wypuszczenia do domu, groził samookaleczeniem oraz zniszczył kamerę CCTV zainstalowaną w celi mieszkalnej, powodując zwarcie instalacji całego monitoringu we wszystkich pomieszczeniach. W celu zapobieżenia wydarzeniu nadzwyczajnemu, wobec zatrzymanego zastosowano wzmożony środek ostrożności polegający na użyciu środka przymusu bezpośredniego w postaci kaftana bezpieczeństwa oraz kontrolowanie jego zachowania nie rzadziej niż co 15 minut.

W analizowanym okresie do KPP w Brzegu wpłynęły 3 skargi osób zatrzymanych. Jeden z zatrzymanych złożył zażalenie na zatrzymanie, którego Sąd Rejonowy w Brzegu nie

uwzględnił. W związku z zażaleniem na zatrzymanie złożonym przez drugiego zatrzymanego Sąd Rejonowy w Brzegu stwierdził niezgodność zatrzymania z prawem polegająca na tym, że po zatrzymaniu policjant nie udokumentował należycie wykonania niezbędnych czynności służbowych tj.; rozpytania pozostałych osób mających wiadomość w sprawie, jak również nie opisał czynności zmierzających do przeszukania w miejscu zamieszkania zatrzymanego, w wyniku czego został przesłuchany o godz. 13.30, a następnie zwolniony o godz. 14.45 w dniu 06.02.2014 r. W tej sprawie zostało przeprowadzone postępowanie wyjaśniające, zakończone uznaniem zarzutu kierowanego wobec policjanta za potwierdzony. W związku ze stwierdzonym uchybieniem z policjantem przeprowadzono rozmowę dyscyplinującą, udokumentowaną w formie notatki z wpięciem do akt osobowych. Ponadto zapoznano ze sprawozdaniem wszystkich naczelników wydziałów KPP w Brzegu oraz przesłano materiały na podległe komisariaty w Grodkowie i Lewinie Brzeskim, celem zapoznania i omówienia zagadnienia, aby wyeliminować w przyszłości podobne sytuacje.

Skarga trzeciego zatrzymanego dotyczyła sposobu przeprowadzenia przez policjantów interwencji oraz okoliczności doprowadzenia celem wytrzeźwienia. W sprawozdaniu skargowym stwierdzono, że badanie na zawartość alkoholu przeprowadzone o godz. 12.00 nie wykazało już alkoholu w organizmie zatrzymanego, który został zwolniony dopiero o godz. 15.00. Powyższy zarzut w skardze uznano za zasadny. Wobec tego z policjantem odpowiedzialnym za realizację zadań zwolnienia osoby po ustaniu przyczyny zatrzymania, przeprowadzono udokumentowaną rozmowę profilaktyczno- ostrzegawczą.

Od 2014 r. do dnia wizytacji w PdOZ dziewięciokrotnie użyto środków przymusu bezpośredniego w postaci założenia kaftana bezpieczeństwa. Powodem zastosowania tych środków były głównie groźby samookaleczenia, agresja i samoagresja. Unieruchomienie trwało od 1,5 godziny do 6 godzin i 40 minut (w zależności od przypadku). Przesłanki nie budziły wątpliwości co do zasadności stosowania środków przymusu bezpośredniego.

4. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w PdOZ badaniu lekarskiemu poddawane są osoby nietrzeźwe, natomiast pozostałe tylko wówczas, gdy zachodzi taka potrzeba, np. w sytuacji stwierdzenia obrażeń ciała lub gdy zatrzymany zażąda badania. Badania lekarskie przed przyjęciem do izby realizowane są w Brzeskim Centrum Medycznym.

Z uzyskanych przez wizytujących informacji wynika, że badania lekarskie odbywają się w celi mieszkalnej zatrzymanego. W przypadku, gdy w pokoju umieszczonych jest więcej niż

jedna osoba, badanie odbywa się w obecności pozostałych zatrzymanych (w izbie nie ma parawanu, którego można było użyć w trakcie badania). W miarę możliwości badanie lekarskie może odbywać się w celi niemonitorowanej (jeśli nie jest ona zamieszkała w danym momencie). Badanie to – co do zasady – odbywa się pod nieobecność funkcjonariusza Policji, chyba że lekarz zażąda jego asysty w czasie badania. Taką praktykę przedstawiciele KMP uznają za prawidłową, podkreślając jednocześnie, że badanie lekarskie – jako czynność dla każdego człowieka intymna i prywatna – winna odbywać się poza zasięgiem wzroku i słuchu osób nie będących personelem medycznym (zarówno funkcjonariuszy, jak i pozostałych zatrzymanych).

W tym miejscu warto wskazać, że Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom i Nieludzkiemu oraz Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu (CPT) w Raporcie z wizytacji przeprowadzonych w dniach 26 listopada – 8 grudnia 2009 r. w Polsce wskazał, że badania lekarskie powinny być przeprowadzane poza zasięgiem słuchu i – o ile lekarz nie poprosi inaczej – poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy Policji, a informacje dotyczące zdrowia osoby zatrzymanej należy przechowywać w sposób zapewniający poszanowanie tajemnicy lekarskiej [CPT/Inf (2011)20]. W związku z powyższym przedstawiciele KMP przypominają, aby badanie lekarskie każdorazowo odbywało się poza zasięgiem słuchu i wzroku nie tylko funkcjonariuszy Policji (chyba że lekarze zdecyduje inaczej), ale także innych zatrzymanych.

Pomimo iż obowiązujące przepisy krajowe w zakresie funkcjonowania pomieszczeń dla osób zatrzymanych nie określają takiego obowiązku, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji stoją na stanowisku, iż badaniom przed umieszczeniem w izbie powinny być poddawane wszystkie osoby. Taka praktyka pozwoliłaby bowiem na zdiagnozowanie ewentualnych przeciwwskazań zdrowotnych do osadzenia w izbie. Co więcej, możliwość identyfikacji wszelkich obrażeń ciała i szczegółowe odnotowanie tego faktu w dokumentacji medycznej, stanowi zabezpieczenie funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania. Przedstawiciele KMP przypominają, iż w zakresie badań lekarskich opinię wyraził również CPT, w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44 CPT zalecił *zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłoczne badanie medyczne i regularne wizyty lekarskie lub pielęgniarские*. CPT uważa także, że *prawo dostępu do lekarza powinno obejmować prawo osoby zatrzymanej w areszcie do przebadania – jeśli dana osoba sobie tego życzy – przez lekarza z własnego wyboru*,

niezależnie od innych badań lekarskich przeprowadzanych przez lekarza wezwanego przez policję (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2003). Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.), osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie. Powyższe zagadnienie przedstawiciele KMP uznają za problem generalny, który pozostaje w ciągłym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

Analiza książki wizyt lekarskich, założonej w dniu 01.01.2015 r. wykazała, że w niektórych przypadkach brakowało godziny przeprowadzonego badania (m.in. podczas badania w dniu 22.06.2015 r., 20.04.2015 r.). Poza tym podczas wizyt lekarskich, oznaczonych w książce numerami 6, 14, 15 – brakowało nie tylko godziny, ale także daty badania. Sposób prowadzenia dokumentacji zależy od lekarza prowadzącego badania, ale dysponentami dokumentacji medycznej osób zatrzymanych są funkcjonariusze policji. Przedstawiciele KMP każdorazowo w takich przypadkach formułują zalecenie dotyczące zwracania uwagi na prawidłowość uzupełniania dokumentacji przez osoby udzielające świadczeń medycznych - odnotowanie daty, godziny przeprowadzonego badania, dokładny opis stanu osoby przebywającej w izbie. Dzięki takiemu rozwiązaniu, w przypadku wystąpienia zdarzenia nadzwyczajnego, możliwe będzie szczegółowe określenie czasu przeprowadzenia badania i tym samym zabezpieczenie funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ przed ewentualną odpowiedzialnością.

5. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczonych w PdOZ jest *regulamin pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: regulamin). W dniu przeprowadzania wizytacji PdOZ w pokojach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia były udostępnione kopie regulaminu, brakowało natomiast wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka, co wizytujący zalecają uzupełnić. Regulaminy zostały wyeksponowane na oknie oddzielonym od pokoju kratą, dzięki czemu nie są one niszczone. Sposób ich zaprezentowania umożliwia zapoznanie się z ich treścią, co zostało zweryfikowane przez

wizytujących. Personel pełniący służbę w PdOZ dysponował egzemplarzami aktualnych tłumaczeń na popularne języki obce regulaminu.

Zgodnie z wyjaśnieniami przekazanymi wizytującym, o fakcie zatrzymania wskazane przez zatrzymanych osoby trzecie informuje funkcjonariusz policji, każdorazowo gdy zatrzymani zgłoszą takie żądanie. Jednakże, zgodnie z Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 9 grudnia 1988 r. *niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana (Zasada 16.1).* W związku z powyższym, w ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych, prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

W pomieszczeniu profosa znajdowała się lista adwokatów. Pomimo nowelizacji przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 ze zm.), przyznającej radcom prawnym uprawnienia obrończe w sprawach karnych, wizytowana jednostka nie posiadała wykazu radców prawnych uprawnionych do obrony w sprawach karnych. Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMP zalecają uzupełnienie powyższych informacji.

6. Personel

Jak wynika z udzielonych wizytującym informacji, w PdOZ jest 6 etatów przeznaczonych dla funkcjonariuszy pełniących służbę w izbie (obecnie są jeszcze 3 dodatkowe etaty na zastępstwa). Funkcjonariusze, co do zasady, pełnią w izbie służbę jednoosobowo. W razie potrzeby są oni wspomagani przez zastępcę dyżurnego. Dyżur trwa 12 godzin.

W opinii przedstawicieli KMP uznanie, iż w wizytowanym PdOZ, w którym można osadzić jednocześnie 13 zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, na jednej zmianie może dyżurować jeden funkcjonariusz, jest obarczone ryzykiem, że w izbie dojdzie do niepożądanego zdarzenia. Funkcjonariusz policji wykonując pewne czynności służbowe, np. przyjmując zatrzymanego, jednocześnie nie będzie w stanie zauważyć niepokojących zachowań innych zatrzymanych. Ponadto istnieje prawdopodobieństwo, że w takiej sytuacji

może dojść do ograniczenia uprawnień zatrzymanych, gdyż dyżurująca w PdOZ osoba nie jest w stanie jednocześnie zająć się kilkoma różnymi sprawami i przeprowadzać czynności równie szybko, jakby były one prowadzone z udziałem przynajmniej dwóch osób. W opisanej sytuacji istnieje ryzyko, że osoby umieszczone w PdOZ będą np. oczekiwać zbyt długo na skorzystanie z toalety czy formalne zwolnienie z pomieszczenia. Przedstawiciele KMP zalecają zwiększenia liczby funkcjonariuszy podczas dyżuru w takich sytuacjach.

Jak wynika z informacji udostępnionych wizytującym, w latach 2014 - 2015 przeprowadzono szkolenia przeznaczone dla funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w izbie z zakresu: sprawdzania funkcji życiowych osoby nietrzeźwej, nie dających wyraźnych oznak życia umieszczonej w PdOZ (przeszkolono 12 funkcjonariuszy), pełnienia służby w PdOZ (trzy szkolenia, w trakcie których łącznie brało udział 40 funkcjonariuszy), zasadności, legalności i prawidłowości stosowania instytucji zatrzymania – postępowanie przy doprowadzeniu osób do PdOZ (38 funkcjonariuszy), stosowanie środków przymusu bezpośredniego (51 funkcjonariuszy). Ponadto funkcjonariusze KPP w Brzegu zapoznawani są z komunikatami, pouczeniami i pismami organów nadzorujących ich pracę. W 2014 r. 15 funkcjonariuszy zapoznało się z raportem przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych lub Doprowadzonych w Celu Wytrzeźwienia do KPP w Namysłowie.

Z uwagi na fakt, iż praca funkcjonariuszy Policji pełniących dyżur w PdOZ wymaga od nich nie tylko wiedzy merytorycznej, ale także wysokiego poziomu kompetencji interpersonalnych, nie ulega wątpliwości, że powyższe szkolenia, choć niezwykle ważne, są niewystarczające. Zgodnie bowiem z rekomendacją zawartą w § 60 Drugiego Raportu Generalnego Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) [CPT/Inf (92)3]: „(...) *zdolność do komunikacji interpersonalnej powinna stanowić najważniejszy czynnik w procesie rekrutacji personelu służb egzekwujących przestrzeganie prawa oraz podczas szkolenia powinien zostać położony znaczny nacisk na rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej opartych na szacunku dla godności ludzkiej. Posiadanie takich umiejętności często umożliwia funkcjonariuszowi policji lub służb więziennych rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby stać się przyczynkiem do wybuchu przemocy, zaś bardziej ogólnie prowadzi do obniżenia napięcia oraz podniesienia jakości życia w policji oraz zakładach więziennictwa, co przynosi korzyść wszystkim osobom zainteresowanym*”. CPT kładzie

szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.

W ocenie przedstawicieli KMP funkcjonariusze Policji pracujący w tego typu jednostkach powinni przechodzić systematyczne warsztaty i ćwiczenia praktyczne na temat: pracy z trudnymi klientami, aby personel izby wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak udzielać pierwszej pomocy osobom w różnym stanie fizycznym czy psychicznym, jak radzić sobie ze stresem i agresją etc.

7. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze budynku KPP w Brzegu. W ich skład wchodzi 4 pokoje 3 -osobowe oraz 1 pokój 1-osobowy, magazyn brudnej bielizny pościelowej, magazyn czystej pościeli, pomieszczenie sanitarno-higieniczne, dyżurka profosa (służące do przeprowadzania i dokumentowania czynności służbowych z udziałem osoby umieszczonej w izbie), pokój lekarski (wyłączony z użytku) oraz poczekalnia (oddzielona od korytarza kratą), w którym zatrzymani oczekują na wypełnienie formalności.

W ocenie przedstawicieli KMP warunki w pokojach dla zatrzymanych są dobre, w dniu wizytacji było w nich czysto.

W izbie zostały zmagazynowane podstawowe środki higieny osobistej, w tym dla kobiet w niej osadzonych. W magazynie znajdowały się poukładane na półce: materace prześcieradła, poduszki, koce oraz poszewki.

Depozyt zatrzymanych przechowywany jest w dyżurce profosa w odpowiednio oznaczonych i zabezpieczonych kopertach, znajdujących się w szafie pancерnej. Przedstawiciele KMP mieli jednak uwagę dotyczącą oznaczania oddanych do depozytu niektórych rzeczy. W ocenie pracowników KMP przykładowe opisy: *odzież* (kwit depozytowy 352/15, kwit depozytowy 350/15), *karta Visa* (kwit depozytowy 335/15 – bez podania nr karty), *karta Visa*, *karta Mastercard* (kwit depozytowy 337/15 – bez podania nr karty), *ubrania* (kwit depozytowy 331/15 – bez wskazania, jakie ubrania oddano) nie są wystarczające, powinny bowiem zawierać indywidualne cechy przedmiotu, tj. w przypadku kart bankomatowych – ich numer, w przypadku odzieży – spis wszystkich odebranych elementów garderoby wraz z określeniem ich cech indywidualnych (zgodnie z § 6 ust. 1 regulaminu).

W pokojach nie ma oświetlenia nocnego. Z rozmów z personelem PdOZ wynika, że całą noc w pokojach dla osób zatrzymanych świeci się światło, na prośbę zatrzymanego może być zgaszone (co potwierdziła rozmowa indywidualna z zatrzymanym). Takie rozwiązanie jest właściwym, choć doraźnym. W ocenie wizytujących warto rozważyć wyposażenie jednostki w oświetlenie nocne, które nie będzie przeszkadzać zatrzymanym podczas snu, a jednocześnie ułatwi sprawowanie lepszej kontroli nad nimi w porze nocnej.

W izbie zdeponowana została odzież zastępcza, wydawana osadzonemu w razie, gdy zaistnieje taka potrzeba. Jednak w PdOZ funkcjonuje obowiązek oddawania do depozytu przez osadzone kobiety ich bielizny osobistej (biustonosza, jeśli zawiera on fiszbiny). W tym miejscu przedstawiciele KMP zaznaczają, że zgodnie z postanowieniem § 9 ust. 1 regulaminu *osoba przyjęta do pomieszczenia korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia*. W związku z tym przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, iż należy umożliwić osobom umieszczonym w izbie pozostawanie w bieliźnie osobistej. Rozumiejąc potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa, należy wskazać, iż pokoje przeznaczone dla osób zatrzymanych są objęte monitoringiem, co powinno pozwolić na natychmiastową reakcję funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ. Dlatego też wizytujący zalecają zaprzestanie odbierania bielizny osobistej. Jednocześnie w sytuacji, gdy ze względu na wymóg zapewnienia bezpieczeństwa istnieje konieczność odebrania od osób umieszczonych w izbie ich odzieży (w tym bielizny osobistej), należy zapewnić odpowiednie ubranie zastępcze, w przypadku zatrzymanych kobiet, należy im udostępnić jednorazowe biustonosze.

Posiłki dla zatrzymanych są przygotowywane przez podmiot zewnętrzny i dostarczane w formie cateringu do PdOZ w jednorazowych pojemnikach. Ponadto osadzeni, którzy chcą ugasić pragnienie, mogą otrzymać wodę mineralną lub ciepły napój. W trakcie wizytacji przedstawiciele KMP widzieli jednorazowe kubki oraz czajnik. Jednakże osadzony w PdOZ mężczyzna wskazał, że nie zapewniono mu napoju, mimo że prosił o to. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że konieczność zapewnienia osobie umieszczonej w pomieszczeniach napoju w celu zaspokojenia pragnienia wynika z § ust. 1 pkt 1 regulaminu.

Podczas wizytacji jednostka posiadała aktualne świadectwo wzorcowania alkomatu.

Zatrzymanym i doprowadzonym w celu wytrzeźwienia na ich życzenie udostępnia się prasę, która w dniu wizytacji zdeponowana została w dyżurce funkcjonariusza pełniącego służbę w PdOZ. Osoba umieszczona w izbie w dniu wizytacji wskazała, że nie wiedziała o takiej możliwości.

Zgodnie z treścią § 10 ust. 1 pkt 8 regulaminu osobie umieszczonej w pomieszczeniu zapewnia się możliwość zakupu z własnych środków pieniężnych wyrobów tytoniowych, prasy oraz przedmiotów osobistego użytku służących do utrzymania higieny osobistej i posiadania ich w pokoju, pod warunkiem że przedmioty te oraz ich opakowania nie stanowią zagrożenia dla porządku lub bezpieczeństwa osób przebywających w pomieszczeniu. Generalnie ta czynność jest wykonywana za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji pełniących służbę patrolową. W wizytowanym PdOZ nie było dotychczas takiej praktyki, lecz funkcjonariusze policji wyrazili gotowość realizowania tego prawa w razie potrzeby.

W izbie zainstalowany jest monitoring. Podgląd z kamer dostępny jest w dyżurce profosa. Monitoringiem objęto 3 pokoje przeznaczone dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz ciągi komunikacyjne. Obraz z monitoringu jest przechowywany przez okres 30 dni.

Opłata za pobyt w izbie osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wynosi 200 zł.

8. Dostosowanie jednostki do potrzeb osób niepełnosprawnych

Izba nie jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością fizyczną. Warto zaznaczyć, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475), osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Nadto Polska w dniu 6 września 2012 r. ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Zgodnie z jej treścią należy umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach.

Omawiając potrzebę dostosowania wszelkich miejsc pozbawienia wolności do potrzeb osób niepełnosprawnych warto także zwrócić uwagę na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 10 lipca 2001 w sprawie Price przeciwko Wielkiej Brytanii (skarga numer 33394/96). W sprawie tej Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji przez osadzenie, poruszającej się na wózku inwalidzkim kobiety, w celi policyjnej zupełnie niedostosowanej do jej potrzeb. Z uwagi na warunki panujące w miejscu osadzenia skarżąca cierpiała z powodu panującego zimna, zmuszona była spać w wózku inwalidzkim, nie mogła skorzystać ze zbyt wysoko zainstalowanej toalety, a wykonanie innych czynności higienicznych wymagało od niej bardzo dużego wysiłku. Zatrzymana miała również problemy

z wezwaniem pomocy z uwagi na znajdujący się poza jej zasięgiem włącznik instalacji przywoławczej.

Z pisma Komendanta Powiatowego Policji w Brzegu nadesłanego do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich już po zakończeniu wizytacji wynika, że w województwie opolskim zostaną przystosowane PdOZ do przyjmowania osób z niepełnosprawnością ruchową, tj. w KMP w Opolu, KPP w Brzegu, KPP w Krapkowicach z uwagi na planowane remonty w tych jednostkach Policji w latach 2016 - 2019. Mając na uwadze, że wizytowana jednostka znajduje się pośród wyżej wymienionych, przedstawiciele KMP zalecają w ramach najbliższej planowanej modernizacji Komendy dostosowanie pomieszczenia dla osób zatrzymanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

9. Zalecenia

Na podstawie art. 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

1. Komendantowi Powiatowemu Policji w Brzegu:

- 1.1. zaprzestanie rozbierania zatrzymanych poddawanych sprawdzeniu;
- 1.2. zwiększenie liczby funkcjonariuszy podczas pełnienia dyżuru, w szczególności gdy w izbie przebywa więcej niż jedna osoba;
- 1.3. każdorazowo wykonywanie badań lekarskich poza zasięgiem wzroku i słuchu innych zatrzymanych;
- 1.4. dokonywanie rzeczywistej kontroli zachowania osób zatrzymanych;
- 1.5. uzupełnienie listy obrońców o radców prawnych;
- 1.6. rozważenie możliwości samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych, prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji;
- 1.7. zwracanie uwagi na prawidłowość uzupełniania dokumentacji przez lekarzy przeprowadzających badania zatrzymanych;
- 1.8. zaprzestanie praktyki każdorazowego odbierania bielizny osobistej zatrzymanym, a w przypadku, gdy ze względu na wymóg zapewnienia bezpieczeństwa istnieje konieczność rozebrania osób (w tym bielizny osobistej) – zapewnienie odpowiedniego

ubrania zastępczego (w przypadku zatrzymanych kobiet – udostępnienie im jednorazowych biustonoszy);

- 1.9. poszerzenie oferty szkoleniowej dla funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ o systematyczne warsztaty i ćwiczenia praktyczne na temat: pracy z trudnymi klientami, radzenia sobie ze stresem i agresją, etc.;
- 1.10. uzupełnienie kopii regulaminów, znajdujących się w celach, o wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka;
- 1.11. rozważenie wyposażenia PdOZ w oświetlenie nocne;
- 1.12. dokonywanie właściwego opisu przyjmowanego depozytu;
- 1.13. docelowo w ramach najbliższej planowanej modernizacji Komendy dostosowanie pomieszczenia dla osób zatrzymanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, a w najbliższym czasie dostosowanie przynajmniej jednej celi w izbie oraz pomieszczenia sanitarnego w ułatwienia pozwalające osobom z niepełnosprawnością ruchową na samodzielne korzystanie z niego;

2. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Opolu:

- 2.1. Zapewnienie środków finansowych na realizację powyższych zaleceń.